

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

Туляков Вячеслав Олексійович ЖЕРТВИ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЯК СУБ'ЄКТИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН	349
Мирошниченко Наталія Анатоліївна СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНІ НАСЛІДКИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЇХ ВПЛИВ НА КВАЛІФІКАЦІЮ	353
Коломієць Юлія Юріївна НАУКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА НА ПОРОЗІ НОВОЇ УКРАЇНИ	356
Полянський Євген Юрійович ЩОДО ПОКРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ	358
Абакіна-Пілявська Людмила Миколаївна ДО ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ	360
Агапова Каріна Вікторівна ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ МОЛОДІЖНИМИ УГРУПОВАННЯМИ В УКРАЇНІ	362
Берш Анастасія Яковлівна КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВІЙСЬКОВІ ЗЛОЧИНИ	364
Бойченко Віталій Петрович ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ НА ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ СУСПІЛЬНОЇ МОРАЛІ	365
Горбачова Ірина Михайлівна ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НАСИЛЬНИЦЬКЕ ЗНИКНЕННЯ ЗА КК УКРАЇНИ	367
Гуменюк Віталій Васильович ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВІДСТРОЧЕННЯ ТА ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ, ПРИМИРЕННЯ ЗЛОЧИНЦЯ ТА ПОТЕРПІЛОГО, ДІЯЛЬНОГО КАЯТТЯ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ КОДЕКСОМ НІМЕЧЧИНИ	370
Іванова (Кедик) Вероніка Петрівна МЕДИЧНИЙ ПРАЦІВНИК ЯК СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ	372
Колодін Денис Олексійович ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОСЯГАННЯ НА ВИБОРЧУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ	375
Тавлуй Олена Вікторівна ВЧИНЕННЯ КРАДІЖКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ: ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ	376
Тимофєєва Лілія Юріївна НЕ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСЛУЖЕНОГО ПОМ'ЯКШЕННЯ ЯК ПРОЯВ НЕПРОПОРЦІЙНОСТІ У СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ	378
Хильченко Анастасія Сергіївна ПРИНЦИП ПРОПОРЦІЙНОСТІ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	380
Хімченко Світлана Анатоліївна ЗАХИСТ РЕПРОДУКТИВНИХ ПРАВ В УКРАЇНІ	383
Чугуніков Ігор Іванович КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ: НЕОБХІДНІСТЬ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ	385
Камінський Петро Валерійович ПРОБАЦІЙНИЙ НАГЛЯД ЗА ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ	389
Павлова Олександра Сергіївна ДО ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВ ЖУРНАЛІСТІВ І ПРАЦІВНИКІВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ	391
Кулик Анастасія Валеріївна ОКРЕМІ НАПРЯМКИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРОТИПРАВНИМ ПОСЯГАННЯМ ...	394
Малишева Марина Валеріївна НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ДОСЛІД» ТА «ЕКСПЕРИМЕНТ» ЯК ПРИЧИНА ПРОБЛЕМ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ НЕЗАКОННОГО ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДІВ НАД ЛЮДИНОЮ	396
Мустафаєва Анна Іванівна КІБЕРБЕЗПЕКА ОСОБИ, СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВИ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ ОБОРОНОЗДАТНОСТІ ДЕРЖАВИ	399
Нековаль Єгор Ігорович ОСНОВИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ФРН.	400
Поліщук Яна Романівна ПСИХОЛОГІЧНЕ НАСИЛЬСТВО ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	403

кожний її напрямок потребують підвищеної уваги під час воєнного стану [6, с. 286–290], на-самперед, щодо її правового забезпечення [7].

Список використаних джерел

1. Європейська інтеграція. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/integration/>
2. Железняк Н. А. Поняття державної правової політики та її загальна характеристика. *Наукові записки НаУКМА*. 2003. Т. 21 : Юридичні науки. – С. 8-14.
3. Тернавська В. М. Категорія «Правова політика» : (історико-правовий аналіз). *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2018. Вип. 52, т. 1. С. 48–51.
4. Стрельцов Є. Л. Кримінальне право в умовах надзвичайного стану. *Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 25-річчю утворення Нац. унту «Одес. юрид. акад.», Одеса, 9 груд. 2022 р. / уклад.: Є. Л. Стрельцов, В. П. Кедик ; відп. ред. Є. Л. Стрельцов. Одеса, 2022. С. 9–13.
5. Баулін Ю. В. Воєнно-кримінальне право України: поняття, зміст, юридична форма. *Кримінально-правові відповіді на виклики воєнного стану в Україні* : матеріали Міжнар. наук. конф., м. Харків, 5 трав. 2022 р. / упоряд. та заг. ред.: Ю. В. Баулін, Ю. А. Пономаренко ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Нац. шк. суддів України, Громад. орг. «Всеукр. асоц. кримін. права», НДІ вивч. пробл. злочинності ім. акад. В. В. Сташиса. Харків, 2022. С. 11–18.
6. Острогляд О. В. Кримінально-правова політика в умовах війни : законодавчий аспект. *Аналітично-порівняльне правознавство : електрон. наук. вид.* 2022. № 1. С. 286–290. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/05/55.pdf>
7. Стрельцов Є. Л. Воєнне та післявоєнне кримінальне право: пріоритетні тренди. *Юридичний вісник України*. 2023. 1–15 жовт. (№ 39–41); 16–31 жовт. (№ 42–43).

Ключові слова: воєнний стан, правова політика, кримінальна політика, кримінально-правова політика

Keywords: martial law, legal policy, criminal policy, criminal law policy

Туляков Вячеслав Олексійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри кримінального права, доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрНУ, гостьовий професор університету «IE» (Іспанія)*

ЖЕРТВИ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЯК СУБ'ЄКТИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Кримінальна відповідальність «реалізується у кримінально-правових відносинах, що виникають фактично з моменту вчинення злочину й існують між особою, яка його вчинила, і державою (уповноваженими органами та їх посадовими особами) і завершуються погашенням або зняттям судимості (чи на більш ранній стадії – з моменту звільнення особи від кримінальної відповідальності або від покарання – статті 44–49, ч. 4 ст. 74, статті 88–91 КК України)».

Акад. М. І. Панов¹

З часів Л. Багрій-Шахматова до Ю. Бауліна українська наука кримінального права, керуючись принципом наступності, звертається до проблематики реалізації відповідальності через

¹ Панов М. І. Загальна теорія науки кримінального права: проблеми обґрунтування і формування. *Право України* 2020. № 2. С. 39.

відносини між правопорушником та державою [1]. Хоча ніхто не заперечує щодо існування більш широкого кола учасників кримінальних правовідносин, до яких можуть бути віднесені правопорушник, потерпілий, держава та треті особи (трудовий колектив, батьки неповнолітнього правопорушника при звільненні від відповідальності). Свого часу О. Поліщук писала, що «кримінально-правове відношення – це засноване та врегульоване нормами кримінального права суспільне відношення, що виникає між суб'єктами кримінального права у зв'язку з їх значущою кримінально-правовою поведінкою (правомірною або неправомірною)... Визнання за потерпілим статусу суб'єкта матеріального правовідношення поребує корекції в «класичному» розумінні самого кримінально-правового відношення [2, с. 236].

Саме така позиція відповідає сучасним тенденціям розвитку кримінального права та євроінтеграційним зобов'язанням України.

Так, рік тому Рада Європи прийняла майже революційний документ, який стосується прав жертв кримінальних правопорушень. Рекомендація CM/Rec(2023)2 Комітету міністрів державам-членам щодо прав, послуг і підтримки потерпілих від злочинів від 15.03.2023 року [5], 'яка у розвиток Рекомендації Rec(2006)8 Комітету міністрів державам-членам щодо допомоги потерпілим від злочинів та запобігання віктимізації та Рекомендації Rec(85)11 Комітету міністрів державам-членам про становище потерпілого в рамках кримінального права та процесу для країн-членів Ради Європи, встановила нові мінімальні стандарти поводження із потерпілими від злочинів. Зокрема держави-члени повинні прийняти державну схему компенсації потерпілим від злочинів, вчинених на їхній території – яка не залежить від кримінального провадження, за умови, що шкода сталася внаслідок злочину – і може вимагати подання офіційної скарги. Потенційні бенефіціари такої схеми мають визначатися національним законодавством, але включати, як мінімум, потерпілих від умисних насильницьких злочинів, у тому числі сексуального насильства.

Комітет Міністрів Ради Європи рекомендує державам членам розглядати кримінальне правопорушення як спричинення шкоди суспільству та порушення прав особи [3].

Цей основоположний принцип підкреслює подвійну природу злочинних діянь. Злочини розглядаються як правопорушення не лише проти держави чи суспільства в цілому, але й як порушення прав окремих жертв.

Ця перспектива визнає, що злочини завдають шкоди не лише суспільному порядку, але й окремим особам, які страждають від них.

Ми повинні враховувати цю подвійну природу злочинів при розробці теорій покарання, стримування та реабілітації. Система правосуддя повинна бути спрямована на задоволення як суспільних інтересів, так і прав і потреб окремих жертв.

Ідея про злочин як порушення природних прав жертви, та відповідна реакція на це отримує свій подальший розвиток...

Діючий КК України доречі не має розділу, присвяченого жертві кримінального правопорушення та її ролі у притягненні та звільненні від реалізації кримінальної відповідальності, норми КПК політично відповідають мейнстріму, хоча є нюанси, про реституцію та компенсацію лише згадується.

Вважаємо, що серед учасників кримінально-правових відносин (злочинець – держава – потерпілий – треті особи) у відповідності із Європейським мейнстрімом центральне місце має посідати потерпілий.

Сутністю і змістом кримінальної відповідальності має виступати тільки кара, а реабілітація, компенсація і відновлення в правах потерпілого повинні бути віднесеними до інших обов'язкових заходів реагування на злочинне діяння.

Основною, а може і єдиною метою Кримінального кодексу має стати правове забезпечення охорони прав і свобод потерпілого від злочину.

І нарешті, головне – майбутній Кримінальний кодекс має бути виписаний відповідно принципу юридичної визначеності не для правозастосовувачів і правопорушників, а для

потерпілих. Доречі, без цього ми не будемо в змозі подолати основне протиріччя сучасного кримінального права, яке існує незалежно від країни, культури та ідеології правлячої партії: ратуючи за безпеку простих людей, ми створюємо доктрину і величезну систему покарань для правозастосувачів, використовуємо її для правопорушників, а народ, як і раніше, зловмисно краде гайки з неосяжних просторів наших залізниць, не замислюючись про те благо, яке ми для нього робимо [4].

Цікавою є й новітня судова практика з цього приводу.

У своєму рішенні у справі «Рамадан проти Франції» (заява № 23443/23) Європейський суд з прав людини зазначив, що національні суди роз'яснили поняття «жертва» для цілей Закону про свободу преси і підтвердили, що тільки письмовий дозвіл особи, яка подала кримінальну скаргу і вступила в процес як цивільна сторона, міг звільнити заявника від кримінальної відповідальності за законом, відмовившись від обов'язку зберігати таємницю і дозволивши розповсюдження інформації про її особу. Щодо поняття «жертва» Суд зазначив, що Х. приєдналася до провадження як цивільна сторона в березні 2018 року під час судового розслідування, розпочатого проти заявника, тим самим позиціонуючи себе як особу, яка «особисто зазнала шкоди, безпосередньо заподіяної злочином» для цілей статті 2 Кримінально-процесуального кодексу, і, таким чином, як жертву тяжких кримінальних діянь, що розглядалися в цьому провадженні. З цього приводу Суд послався на висновки національних судів, зазначивши, що судовий трибунал надав таке роз'яснення: «...сам факт того, що [Х] стверджує, що вона є жертвою дій, які підпадають під ознаки злочинів, згаданих у Кримінальному кодексі як сексуальне насильство або зловживання, задовольняє вимогам тексту запиту [, оскільки] Кримінально-процесуальний кодекс неодноразово посилається на термін «жертва», і цей термін використовується для позначення тих, хто представляє себе як таку і – якщо вони подали заяву на отримання статусу цивільної сторони – стверджують, що їм було завдано шкоди діями, у зв'язку з якими вони звернулися з заявою про порушення кримінальної справи, або вступили до кримінального провадження». Паризький апеляційний суд, а згодом і Касаційний суд погодилися з тим, що термін «жертва» «обов'язково застосовується до будь-кого, хто вважає себе такою особою». Тому Суд зазначив, що національні суди справедливо вважали, що Х слід розглядати як жертву [5].

ЄСПЛ зазначив також, що суди взяли до уваги поведінку потерпілої, яка відчувала потребу обговорити події і, таким чином, розкрила інформацію, що дозволила її ідентифікувати. 11 жовтня 2019 року Х подала кримінальну скаргу за публікацію інформації про особу жертви сексуального насильства. У рішенні, винесеному 6 листопада 2022 року, суддя визнав пана Рамадана винним у тому, що 6 вересня 2019 року він поширив інформацію про особу жертви сексуального насильства, а також у співучасті в поширенні такої інформації як автор книги, опублікованої 11 вересня 2019 року. Видавець книги був визнаний винним за другим обвинуваченням як головний замовник. Пана Рамадана було засуджено до негайного штрафу в розмірі 1000 євро (євро) і штрафу в розмірі 2000 євро умовно, а також до виплати потерпілій 1000 євро в якості компенсації за шкоду, заподіяну прес-релізом та інтерв'ю від 6 вересня 2019 року, в той час як видавця було засуджено до штрафу в розмірі 1000 євро. Обидва були засуджені до спільної виплати 4000 євро компенсації за шкоду, заподіяну публікацією зазначеного твору. 3 лютого 2022 року Апеляційний суд Парижа залишив у силі рішення від 6 листопада 2020 року. Апеляційний суд зменшив покарання, засудивши пана Рамадана до штрафу в розмірі 1000 євро, а його видавця – до штрафу в розмірі 500 євро. Він взяв до уваги той факт, що, хоча вони свідомо вирішили поширити особистість Х без отримання її письмової згоди, її особистість не була розкрита ними, оскільки особистість Х була розкрита або поширена раніше численними джерелами ЗМІ, а сама Х сприяла власній ідентифікації. Апеляційний суд також зменшив суму відшкодування шкоди з огляду на те, що Х брала участь в оприлюдненні її зовнішності, а також на те, що вона не надала підтверджуючих документів, які б дозволили суду оцінити вплив цих подій на її особисте життя та здоров'я. У своїй оцінці національні суди також зважили на право заявника на свободу вираження поглядів як частину його публічного

захисту, зважаючи на серйозні та стигматизуючі звинувачення, висунуті проти нього. ЄСПЛ не бачить підстав ставити під сумнів оцінку національних судів, які зважили права заявника та права потерпілої і прийняли рішення, що ґрунтується на відповідних і достатніх підставах. Нарешті, Суд відзначив помірні суми штрафів та відшкодування збитків, які були присуджені заявниці і які були зменшені в апеляційному порядку, зокрема, з огляду на те, що потерпіла відіграла певну роль у власній ідентифікації.

У світлі вищевикладеного Суд дійшов висновку, що, зважаючи на широку свободу розсуду держави-відповідача, оскаржуване втручання у свободу вираження поглядів заявника було пропорційним переслідуваній легітимній меті. Тому ЄСПЛ оголосив заяву неприйнятною як явно необґрунтовану [5].

Не кажучи про баланс пропорційності та публічності, зазначимо цікавість: термін «жертва» «обов'язково застосовується до будь-кого, хто вважає себе такою особою» [5].

Свого часу, на відміну від усталеного розуміння поняття жертви кримінального правопорушення у м'якому праві ООН (під терміном «жертви» розуміють осіб, яким індивідуально або колективно було заподіяно шкоду, включно з тілесними ушкодженнями або моральною шкодою, емоційними стражданнями, матеріальною шкодою або істотним утиском їхніх основоположних прав унаслідок дії або бездіяльності, що порушує чинні національні кримінальні закони держав-членів, зокрема й закони, що забороняють злочинне зловживання владою [6]), у міжнародному кримінальному праві було використано «звужену», але для публічного права радикальну концепцію (потерпілими у юрисдикції ІСС можуть бути як окремі особи, так і організації чи установи, які зазнали прямої шкоди будь-якому їхньому майну, призначеному для релігійних, освітніх, мистецьких, наукових чи благодійних цілей, а також їхнім історичним пам'яткам, лікарням та іншим місцям і об'єктам, призначеним для гуманітарних цілей [7]).

Але були й більш радикальні ідеї. Так, професор Єміліо Віано [8] свого часу вперше звернув увагу на вимоги самоідентифікації у розумінні поняття жертви, не кажучи вже про свідому паралель психологічного розуміння кримінального правопорушення у роботах Пітіріма Сорокіна. Сьогодні розвиток феноменології людиноцентричного підходу у кримінальному праві продовжується на рівні Ради Європи та міжнародної судової практики.

На жаль, зважаючи на первісну «людиноорієнтованість» проекту КК України, з останньої редакції принципові положення щодо висвітлення потерпілого як одного із учасників кримінально-правових відносин було викреслено [9].

Підсумовуючи сказане, к розвиток раніше виказаного пропонуємо [10]: у відповідності із Європейськими стандартами визначити жертву кримінального правопорушення у кримінальному праві України як *особу, якій індивідуально чи колективно, прямо чи опосередковано було задано фізичної, психічної, психіатричної або економічної шкоди діянням, яке містить ознаки кримінального правопорушення згідно національному, європейському чи міжнародному кримінальному праву і яка відчуває собі жертвою у відповідності до загальних принципів права, визнаних цивілізованими націями.*

Повторимо, що залишаються питання верифікації колективних жертв міждержавної агресії, жертв зловживання владою мультинаціональних корпорацій та самих міждержавних акторів як жертв правопорушень, жертв міжнародної активності парамілітарних компаній, тощо. Проте, це вже елементи, пов'язані із розвитком моделі наднаціонального універсального кримінального права, на шляху до якого робляться лише перші кроки.

Список використаних джерел

1. Чугуников И. И. Правоотношения и формы их реализации в уголовном праве Украины : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / Нац. унт «Одес. юрид. акад.». Одесса, 2001. 201 с.
2. Поліщук О. М. Диспозитивність і кримінально-правові відносини. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Вип. 69. С. 229–237. URL: <http://www.apdp.in.ua/v69/36.pdf>

3. Recommendation CM/Rec(2023)2 of the Committee of Ministers to member States on rights, services and support for victims of crime : adopted by the Committee of Ministers on 15 March 2023 at the 1460th meeting of the Ministers' Deputies. URL: <https://rm.coe.int/cm-rec-2023-2e-eng-recommendation-trafficking/1680ab4922>

4. Туляков В. А. Виктимология уголовного закона (пути реконструкции разделов I и II общей части УК Украины). *Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики* : матеріали 2-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 8 жовт. 2010 р. : у 2 т. Одеса, 2010. Т. 1. С. 307–310.

5. ЄСПЛ «Рамадан проти Франції» (заява № 23443/23) URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-7864993-10928782>

6. UN Doc. A_RES_40_34 Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power : resolution adopted by the General Assembly, 1985. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/107889?ln=ru&v=pdf>

7. Rome Statute of the International Criminal Court. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/RS-Eng.pdf>

8. Viano E. Victimología. Encuentro Grupo Editor, 2008. 264 p.

9. Текст проекту нового КК України. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2024/02/26/kontrolnyj-tекst-proyektu-kk-25-02-2024.pdf>

10. Туляков В. О. Віктимологічні засади кримінального права України: на шляху до апроксимації міжнародних стандартів. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2023. № 2 (20). С. 1–25. URL: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2023.20.290779>

Ключові слова: жертва кримінального правопорушення, кримінальна відповідальність, кримінальні правовідносини, самоідентифікація, віктимологія

Keywords: victim of a criminal offence, criminal liability, criminal legal relations, self-identification, victimology

Мирошниченко Наталія Анатоліївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук, доцент*

СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНІ НАСЛІДКИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЇХ ВПЛИВ НА КВАЛІФІКАЦІЮ

Кримінальні правопорушення посягають на суспільні відносини, охоронювані кримінальним законом та спричиняють їм певні негативні наслідки. Механізм порушення суспільних відносин і заподіяння їм шкоди може бути різним: негативного впливу може зазнати суб'єкт суспільних відносин, або благо, яке охороняється кримінальним законом, або розривається соціальний зв'язок між суб'єктами суспільних відносин. У всіх цих випадках об'єкту кримінально-правової охорони спричиняється шкода, яка визнається наслідком конкретного кримінального правопорушення.

Перш за все, треба звернути увагу на конструкцію складу кримінального правопорушення. Якщо це матеріальний склад кримінального правопорушення, то суспільно небезпечні наслідки є обов'язковою ознакою об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення; їх встановлення є обов'язковим для закінченого складу кримінального правопорушення. У формальному і усиченому складах кримінальних правопорушень суспільно небезпечні наслідки є факультативними, тобто не обов'язковими.

Суспільно небезпечні наслідки, залежно від характеру заподіяної шкоди, можуть бути поділені на наслідки у виді реальної шкоди або наслідки у вигляді створення загрози заподіяння шкоди. У більшості кримінальних правопорушень заподіюється реальна шкода, наприклад,